

การพัฒนาแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อความยั่งยืน
ตำบลชะมะกรุต อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว
DEVELOPMENT OF A COMMUNITY ENTERPRISE MANAGEMENT MODEL FOR
SUSTAINABILITY IN SUB MAKRUT, KHLONG HAT, SA KAEO PROVINCE

สลิลรดา รัตน์พลที*
Salinrada Ratpholthi

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์
Walaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

Received: 16 September 2023

Revised: 14 November 2023

Accepted: 1 December 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายรูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงแผ่นดินของพ่อ ตำบลชะมะกรุต อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว ก่อให้เกิดความยั่งยืนอย่างไร โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ผลการศึกษา พบว่า ความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาต้นแบบวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมในการเข้าสู่ตลาดอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยประหยัดเวลา และลดการดำเนินงานแบบลองผิดลองถูกทำให้ทราบถึงศักยภาพหรือขีดความสามารถที่แท้จริงขององค์กรของตนเอง สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านแรงงานในปัจจุบันที่มีข้อจำกัดโดยเฉพาะจำนวนแรงงาน ส่งผลต่อความสามารถในการผลิตกิจการของกลุ่มที่ทำการผลิตได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด และความสามารถในการแข่งขันทั้งในด้านการผลิตและการตลาด รวมทั้งขาดแรงงานรุ่นใหม่ที่มีความ

* Corresponding author: สลิลรดา รัตน์พลที

E-mail: salinrada.rat@vru.ac.th

สนใจในการประกอบอาชีพในพื้นที่ อีกทั้งกลุ่มยังมีความรู้ด้านการจัดการบริหารในส่วนของ
การพัฒนาช่องทางการตลาด และการสร้างการรับรู้ของตราสินค้าที่ไม่เพียงพอและทันสมัย

คำสำคัญ: การจัดการ, ความยั่งยืน, รูปแบบ, วิสาหกิจชุมชน

Abstract

This article aims to clarify the community enterprise management model for the sustainability of the Sufficiency Economy Community Enterprise of the Fatherland in Makrut, Khlong Hat, and Sa Kaeo Province. How does it support sustainability? Focus groups and in-depth interviews were employed for of data collection.

The study discovered that developing a cultural product community enterprise model is necessary to enter the market system in order to save time, reduce the trial and error operation that reveals the true potential or capability of their own business, increase operational efficiency, and increase competitiveness. However, there are some limitations to the labor market at the moment, particularly in terms of the workforce quantity. This has an impact on the group's businesses' capacity for production, which is now insufficient to fulfill demand, as well as their competitiveness in both production and marketing. In addition, the group lacks young workers who are enthusiastic about pursuing careers in the field. Furthermore, the group lacks managerial expertise in terms of creating marketing channels and raising brand recognition, which results in a lack of functional new marketing channels.

Keywords: management, sustainability, model, community enterprise

บทนำ

การพัฒนาประเทศในอดีตมุ่งพัฒนาภาคอุตสาหกรรมการผลิตและการส่งออกของประเทศเป็นสำคัญ โดยละเลยภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ได้ส่งเสริมขีดความสามารถของคนในชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรและความรู้ของชุมชน ทำให้ความเจริญเติบโตดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานความไม่สมดุลและไม่ยั่งยืนของการพัฒนา จนกระทั่งเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 ทิศทางการพัฒนาของประเทศเริ่มให้ความสำคัญของการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนมากขึ้น โดยรัฐหันมาสนใจเศรษฐกิจภาคชนบทมากขึ้น มีเป้าหมายอยู่ที่การพึ่งตนเองได้ของชุมชน รัฐจึงมีแนวทางการพัฒนาโดยให้ชุมชนเป็นฐาน และให้ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนเองได้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community Based) การให้ความรู้ (Knowledge) และสร้างกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) การเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ (Network)

ในปัจจุบัน ประเทศไทยได้มีการใช้โมเดลเศรษฐกิจที่จะนำพาประเทศหลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง กับดักความเหลื่อมล้ำ และกับดักความไม่สมดุลพร้อม ๆ กับเปลี่ยนผ่านประเทศไทยไปสู่ประเทศในโลกที่หนึ่ง ที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในบริบทของโลกยุค The Fourth Industrial Revolution อย่างเป็นรูปธรรม ตามแนวทางที่แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีได้วางไว้ (Thailand 4.0) ด้วยการสร้างความเข้มแข็งจากภายในควบคู่ไปกับการเชื่อมโยงกับประชาคมโลก ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยขับเคลื่อนผ่านกลไกประชารัฐ หากการสร้างความเข้มแข็งจากภายในคือ Competitiveness การเชื่อมโยงกับโลกภายนอกก็คือ Connectivity ซึ่งทั้ง Competitiveness และ Connectivity เป็น 2 ปัจจัยที่จะต้องดำเนินควบคู่กันในการสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนให้กับประเทศ เน้นการปรับเปลี่ยนใน 4 ทิศทางคือ 1) จากการพึ่งพาเศรษฐกิจโลก สู่การสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจภายในประเทศ 2) จากการเน้นการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ สู่การผลิตสินค้าเชิงนวัตกรรม 3) จากการเน้นเงินทุนและทุนทางกายภาพ สู่การเน้นทุนมนุษย์และเทคโนโลยี 4) จากการกระจุกของความมั่งคั่งและโอกาส สู่การกระจายของความมั่งคั่งและโอกาส (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2559)

จังหวัดสระแก้วเป็นจังหวัดที่มีประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งพื้นที่ร้อยละ 52 ของพื้นที่ทั้งหมดเป็นพื้นที่ในการทำเกษตร ประชากรในจังหวัดสระแก้วจึงมีรายได้หลักจากการทำการเกษตร แต่ปัญหาเรื่องรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพของ

เกษตรกรก็ยังคงเป็นปัญหาที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้อย่างยั่งยืน เนื่องจากราคาผลผลิตขึ้นอยู่กับการ Demand Supply ของตลาด เกษตรกรไม่สามารถตั้งราคาผลผลิตเองได้ จึงทำให้เกษตรกรต้องเผชิญกับสภาวะราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรขาดทุนในการทำการผลิตและเกิดปัญหาหนี้สินในท้ายที่สุด (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดสระแก้ว, 2561)

การสร้างคามเข้มแข็งและพัฒนาศักยภาพชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ คือการส่งเสริมให้มีวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งวิสาหกิจชุมชนนี้ จัดเป็นการประกอบการทางสังคม (Social Enterprise) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนมากกว่าผลกำไร และให้ความสำคัญกับสังคมและสิ่งแวดล้อม เมื่อได้ผลตอบแทนจากการลงทุนก็จะนำผลตอบแทนนั้นมาลงทุนเพื่อประโยชน์ของสังคมหรือชุมชนต่อไป วิสาหกิจชุมชนนั้นจะเป็นการประกอบการโดยชุมชน ซึ่งมีการดำเนินงานโดยหลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และมีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้ทุนที่มีอยู่ของชุมชนทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรม ให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าวิสาหกิจชุมชนเป็นรูปธรรมของเศรษฐกิจพอเพียงและชุมชนเข้มแข็ง โดยชุมชนจะเข้มแข็งก็ต่อเมื่อมีการรวมตัวกันและมีกระบวนการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง ดังที่มีการชี้แจงอธิบายเหตุผลในการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ความว่า “...โดยที่เศรษฐกิจชุมชนเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง และโดยที่เศรษฐกิจชุมชนในปัจจุบันจำนวนหนึ่ง ยังอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมที่จะเข้ามาแข่งขันทางการค้าทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ สมควรให้มีการส่งเสริมความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน อันจะยังผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าระดับใด รวมไปถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการกิจการขนาดย่อมและขนาดกลางต่อไป จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้...” (พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548, 2548)

ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อความยั่งยืน เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของตำบลชัยมะกรูด อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว จะช่วยส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ทั้งการจัดการศึกษาสำหรับชุมชนที่ยังไม่ได้มีการนำแนวคิด

วิสาหกิจชุมชนไปใช้ เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนตระหนัก เข้าใจสภาพปัญหาและศักยภาพของชุมชน ร่วมกันวางแผนและเห็นแนวทางในการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้ ในขณะที่ชุมชนที่มีวิสาหกิจชุมชนอยู่แล้ว ก็มุ่งเน้นเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนให้เป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งขึ้น เนื่องจากจะทำให้มีกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ตรงตาม สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน และกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการที่จะ พัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในชุมชนให้มีคุณค่ามากขึ้น เมื่อคนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ตาม แนวคิดของการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนย่อมทำให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ ส่งผล ให้ประเทศมีการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน เพื่อให้สินค้าสามารถกระจายไปยังพื้นที่ต่าง ๆ และสามารถยกระดับกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตผักให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยผู้วิจัยจะ ดำเนินการศึกษารูปแบบการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงแผ่นดินของพ่อตำบล ชับมะกรูด อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นเกษตรกรผู้ปลูกผัก ศึกษารูปแบบการ บริหารจัดการแปรรูปผักของเครือข่ายชุมชนผัก กระบวนการบริหารจัดการการตลาดผัก รวมทั้งกระบวนการยกระดับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักให้เป็น Smart Farmer และ Smart SMEs ที่สามารถเพิ่มมูลค่าสินค้าให้สามารถจำหน่ายในท้องถิ่น เพื่อสร้างความยั่งยืนในการ ผลิตและการตลาดที่สร้างมูลค่า เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เกิดความสำเร็จและยั่งยืน
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการที่ส่งผลให้กลุ่มเกิดความสำเร็จและยั่งยืนของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงแผ่นดินของพ่อตำบลชัยมะกรูด อำเภอคลองหาด จังหวัด สระแก้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษารูปแบบการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จ และยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงแผ่นดินของพ่อ ตำบลชัยมะกรูด อำเภอ คลองหาด จังหวัดสระแก้ว ว่ามีรูปแบบการจัดการกลุ่มอย่างไรบ้างที่ทำให้กลุ่มวิสาหกิจเกิด ความเข้มแข็งและมีความยั่งยืนรวมถึงสมาชิกเกิดรายได้ที่สามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงแผ่นดินของพ่อ ตำบลชัยมะกรูด อำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว จำนวน 9 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มรายคนทั้งหมด จำนวน 9 คน แล้วจึงทำการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) โดยผู้วิจัยลงเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 ถึง เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2566

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังจากที่ทำงานสัมภาษณ์สมาชิกรายบุคคลและการสัมภาษณ์แบบกลุ่มแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาสรุป และสังเคราะห์เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืนเพื่อให้เป็นประโยชน์กับวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ ด้วย

สรุปผลการวิจัย

การจะพัฒนาวิสาหกิจให้ยั่งยืนได้ จะต้องมีการกระบวนการในการเปลี่ยนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแบบดั้งเดิม ให้เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ทันสมัย ซึ่งการเปลี่ยนวิสาหกิจแบบดั้งเดิม จะช่วยให้ผลิตภัณฑ์มีมูลค่าสูง (High Value Product) อีกทั้งจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้มีผู้ประกอบการหน้าใหม่เกิดขึ้น (Startups) ดังจะเห็นได้ว่ารัฐบาลก็ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้หาแนวทางส่งเสริมโดยได้บรรจุแนวทางการแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างยั่งยืนไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ดังนี้ 1) การนำความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจทั้งในเรื่องกระบวนการผลิตและรูปแบบผลิตภัณฑ์ รวมถึงบริการใหม่ ๆ 2) การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี รูปแบบการดำเนินธุรกิจ และการพัฒนาต่อยอด รวมถึงการใช้นวัตกรรมสำหรับการพัฒนาสินค้าและบริการทั้งในระดับพื้นฐานจนถึงระดับสูงซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในวงกว้าง

การจะพัฒนาวิสาหกิจ ชุมชนซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของประเทศให้ยั่งยืนได้จะต้องมีกระบวนการในการเปลี่ยนวิสาหกิจชุมชนแบบดั้งเดิม ให้เป็นวิสาหกิจชุมชนที่ทันสมัย (Smart Community Enterprise) ซึ่งการเปลี่ยนวิสาหกิจชุมชนแบบดั้งเดิม จะช่วยให้ผลิตภัณฑ์มีมูลค่าสูง (High Value Product) อีกทั้งจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้มีผู้ประกอบการหน้าใหม่เกิดขึ้น (Startups) ดังนั้นจึงทำให้เกิดต้นแบบการพัฒนาและเกิดความร่วมมือกันหลายฝ่ายสร้างสรรค์ทุนทางวัฒนธรรมให้เป็นการเพิ่มมูลค่าอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อการส่งออก ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจ สามารถยกระดับฐานะประชาชน แก้ไขปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม เกิดคุณภาพชีวิตอันจะส่งผลให้ประเทศชาติมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาต้นแบบวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมในการเข้าสู่ตลาดอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยประหยัดเวลา และลดการดำเนินงานแบบลองผิดลองถูกทำให้ทราบถึงศักยภาพหรือขีดความสามารถที่แท้จริงขององค์กรของตนเอง สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน อย่างไรก็ตามปัจจัยด้านแรงงานในปัจจุบันที่มีข้อจำกัดโดยเฉพาะจำนวนแรงงาน ส่งผลต่อความสามารถในการผลิตของกิจการไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด และความสามารถในการแข่งขันขาดแรงงานรุ่นใหม่ที่ไม่มีความสนใจในการประกอบอาชีพในพื้นที่ กลุ่มมีความรู้ด้านการจัดการบริหารในส่วนของการพัฒนาช่องทางการตลาด และการสร้างการรับรู้ของตราสินค้าที่น้อย ทำให้ยังมีช่องทางการตลาดใหม่ ๆ ที่ไม่หลากหลาย

สภาพการดำเนินวิสาหกิจชุมชนตำบลชัยมะกรูด

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงแผ่นดินของพ่อ ตั้งอยู่ที่บ้านใหม่คลองยาง หมู่ที่ 6 ตำบลชัยมะกรูด อำเภอกลองหาด จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นพื้นที่ตั้งอยู่กึ่งกลางถนนสายหลักที่เป็นทางผ่านเพื่อเข้าสู่ตัวอำเภอกลองหาดและอำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีพื้นที่จำนวน 22 ไร่ ซึ่งสมาชิกกลุ่มมีความต้องการที่จะผลักดันพื้นที่ให้เป็นพื้นที่เกษตรปลอดภัยและเป็นเกษตรอินทรีย์ในอนาคต ซึ่งพื้นที่มีแหล่งน้ำธรรมชาติไหลผ่านแต่อาจจะแห้งแล้งในบางปี เกษตรกรจึงมีความจำเป็นต้องใช้น้ำบาดาลเป็นแหล่งน้ำสำรองหากถึงช่วงหน้าแล้ง อีกทั้งพื้นที่กลุ่มยังเป็นพื้นที่ที่ติดกับถนนสายหลักตัดผ่านอำเภอวังน้ำเย็น เข้าสู่ตัวอำเภอกลองหาด จังหวัดสระแก้ว กลุ่มจึงมีแผนที่จะร่วมกันผลักดันให้มีตลาดชุมชนในพื้นที่กลุ่มเพื่อจัดจำหน่ายผลผลิตและสินค้าทางการเกษตรของชุมชน สมาชิก

กลุ่มจึงมีการจัดการพื้นที่ 22 ไร่ เพื่อเตรียมไว้สำหรับทำการเกษตรปลอดภัยและผลักดันเข้าสู่เกษตรอินทรีย์ที่มีมาตรฐานรองรับต่อไป

การรวมกลุ่มขึ้นเป็นวิสาหกิจเกิดจากกลุ่มเกษตรกรที่มีแนวความคิดอยากทำเกษตรปลอดภัยเพื่อลดต้นทุนและเพื่อสุขภาพของผู้บริโภค รวมทั้งเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตทางการเกษตรของตนเอง เกษตรกรในพื้นที่จึงมีการพูดคุยกันและได้รวมกลุ่มกันขึ้น โดยที่นางสาคร บุญพาชาติ ซึ่งเป็นหนึ่งในแกนนำที่ร่วมก่อตั้งกลุ่มนี้ขึ้นจึงได้แบ่งพื้นที่ของตนเองจำนวน 22 ไร่ ให้กับกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกกลุ่มที่ไม่มีพื้นที่ทำการเพาะปลูกได้เช่าและทำการเพาะปลูกร่วมกัน โดยมีโครงสร้างองค์กรตามรูปแบบและระเบียบของกรมส่งเสริมการเกษตรที่ต้องมี ประธานกลุ่ม เลขานุการกลุ่ม กรรมการกลุ่ม และสมาชิกกลุ่ม มีระเบียบและข้อบังคับของกลุ่ม รวมถึงการส่งเสริมองค์ความรู้ให้กับสมาชิกกลุ่ม และยังมีการบริหารจัดการกลุ่มโดยที่สมาชิกต้องซื้อหุ้นกลุ่มทุกเดือน เดือนละหนึ่งหุ้น หุ้นละจำนวน 100 บาท และยังมีการออมเงินของสมาชิกเดือนละ 50 บาท รวมถึงมีการจ้างแรงงานกัมพูชาเนื่องจากจังหวัดสระแก้วเป็นจังหวัดที่มีชายแดนติดกับประเทศกัมพูชา จึงมีแรงงานจากประเทศกัมพูชาเข้ามาทำงานจำนวนมากและมีค่าแรงที่น้อยกว่าคนไทยจึงทำให้กลุ่มมีการจ้างแรงงานกัมพูชาในการขายของหน้าร้านที่ถนนเส้นหลักของอำเภอวังน้ำเย็น จำนวน 2 คน ค่าจ้างคนละ 400 บาทต่อวัน โดยมีการหักเงินจากการฝากขายสินค้าของสมาชิก 5% เข้ากลุ่มเพื่อนำมาเป็นงบประมาณจ้างพนักงานขาย และการบริหารจัดการกลุ่ม

การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เกิดความสำเร็จและยั่งยืน

ผู้นำกลุ่มมีความเชื่อมั่นในแนวทางการทำเกษตรแบบใหม่ เนื่องจากมองว่าการทำเกษตรแบบเดิมทำให้เกษตรกรไม่สามารถปลดหนี้สินได้ จึงได้ค้นหาความต้องการของสมาชิกกลุ่มว่าแท้จริงแล้ว เกษตรกรหรือสมาชิกกลุ่มต้องการอะไร และคำตอบที่ได้คือ ต้องการรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิมที่เคยมี จึงนำความต้องการของกลุ่มมาเป็นเป้าหมายของกลุ่ม เมื่อมีเป้าหมายของกลุ่มก็ต้องออกแบบงานหรือกิจกรรมของกลุ่มให้สอดคล้องกับเป้าหมายของกลุ่ม และเมื่อเป้าหมายคือรายได้ ก็ต้องมีการวิเคราะห์และออกแบบแผนงานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การตลาดจึงเป็นสิ่งสำคัญของกลุ่มที่ต้องศึกษาเรียนรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการตลาด จึงมีการไปศึกษาดูงานของกลุ่มวิสาหกิจอื่น ๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด ซึ่งมีทั้งกลุ่มที่ประสบความสำเร็จและกลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จแต่ก็ได้นำบทเรียนของแต่ละกลุ่มมาปรับใช้กับกลุ่มของตนเอง และทำให้สมาชิกกลุ่มได้เปิดมุมมองใหม่ ๆ ได้แนวคิดต่าง ๆ ที่นำมาปรับใช้

กับกลุ่มวิสาหกิจของตนเอง รวมถึงกลุ่มมีการออกแบบแผนงานรายปีของกลุ่มเพื่อกำหนดทิศทางการทำงานของกลุ่มในแต่ละปี สมาชิกกลุ่มจะได้ทำกิจกรรมตามแผนงานของตนเอง และจะสามารถสรุปและประเมินผลการทำงานของกลุ่มได้ว่าในแต่ละปี กลุ่มได้มีการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายของกลุ่มหรือไม่ บรรลุเป้าหมายเนื่องจากอะไร ไม่บรรลุเป้าหมายของกลุ่มเนื่องจากอะไร ซึ่งเป็นการสรุปบทเรียนในการทำงานของกลุ่มเพื่อนำไปปรับใช้และพัฒนากลุ่มในปีถัดไป

“...เราต้องสร้างความมั่นคงให้แก่สมาชิก เขาถึงจะให้ความร่วมมือกับเรา...”

(สังวาลย์ อ่อนสี, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2566)

ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน คือ ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้จัดการ ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานภูมิปัญญาสากล ดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นระบบ มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ และการพึ่งพาตนเอง และชุมชนเป็นเป้าหมาย (เสรี พงศพิศ, 2548) จากลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชนดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนนั้นเน้นในเรื่องศักยภาพของชุมชน และการร่วมมือร่วมใจกันดำเนินการโดยมีเป้าหมายที่เป็นฐานที่สำคัญคือ การพึ่งพาตนเอง

อย่างไรก็ตามที่ผ่านมาการส่งเสริมการพัฒนาในชุมชนมักไปสอนให้ชาวบ้านผลิตแปรรูป หาดตลาดไทโดยมีเป้าหมายเพียงแค เพิ่มรายได้ ทำให้มีฐานะดีขึ้นโดยไม่คำนึงถึงทุนของชุมชน และการพึ่งพาตนเองเป็นรากฐาน ดังนั้น เมื่อรัฐหรือองค์กรภายนอกไม่ได้ให้ความช่วยเหลือกับชุมชนก็จะทำให้ชุมชนประสบปัญหาในการดำเนินการ (วิจิต นันทสุวรรณ, 2546)

1) วิสาหกิจชุมชนระดับครอบครัว เป็นจุดเริ่มต้นของการแปรรูป หรือสร้าง ผลิตภัณฑ์ของชุมชน เพื่อการอุปโภคของตนเอง ภายในครัวเรือนเป็นหลัก สมาชิกในชุมชนจะสร้างผลิตภัณฑ์ในลักษณะหลากหลาย เพื่อการพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายที่เสียไปจากการซื้อ และป้องกันไม่ให้เงินของชุมชนไหลออกนอกชุมชนโดยไม่จำเป็น ทำให้มีเงินหมุนเวียนอยู่ในชุมชนของตนเอง

2) วิสาหกิจชุมชนระดับชุมชน เมื่อวิสาหกิจชุมชนบรรลุวัตถุประสงค์ขั้นแรกเพื่อลดรายจ่าย หรือเพื่อการพึ่งพาตนเองได้แล้ว จึงค่อยขยายขยายออกไปสู่เพื่อนบ้าน ผู้ผลิตเองไม่ได้ต้องซื้อสินค้าจากภายนอก เพราะการพึ่งพาตนเองในบางกรณีไม่สามารถทำได้โดยลำพัง

ของครอบครัวเดียว วิสาหกิจชุมชนขั้นที่สอง จึงเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เกื้อกูล หนุนให้เกิดการพึ่งพาอาศัยระหว่างครอบครัวในชุมชนเดียวกัน เป็นการลดภาระการซื้อของแพง หรือช่วยลดรายจ่ายให้แก่เพื่อนบ้าน กระแสเงินจึงสะพัดอยู่ในหมู่บ้าน

3) วิสาหกิจชุมชนระดับเครือข่าย การพึ่งพาตนเองในบางกรณีชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้โดยลำพังชุมชนเดียว แต่เป็นไปได้เมื่อหลายชุมชนร่วมมือกันเป็นการตอบสนองความต้องการของชุมชนที่มีการผลิตและทรัพยากรแตกต่างกัน

4) วิสาหกิจชุมชนเพื่อการจัดการผลผลิตส่วนเกิน เป็นวิสาหกิจที่ดำเนินการแปรรูปผลผลิตหรือทรัพยากรของชุมชน สร้างผลิตภัณฑ์ต่อเนื่องเพื่อเพิ่มมูลค่าและตอบสนองการตลาดภายนอกชุมชนและเครือข่าย

รูปแบบการจัดการที่ส่งผลให้กลุ่มเกิดความสำเริงและยั่งยืน

ทางกลุ่มได้มีการแสวงหาความรู้ในด้านต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเกษตร ด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร หรือแม้กระทั่งการบริหารจัดการกลุ่ม ซึ่งมีทั้งรูปแบบการหาความรู้จากสื่อต่าง ๆ ทั้งทางออฟไลน์และออนไลน์ และการเดินทางไปเยี่ยมชมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอื่น ๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด รวมถึงการเข้าอบรมร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์สระแก้ว เข้าร่วมการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเกษตรในด้านต่าง ๆ มากมาย เช่น อบรมการทำสารชีวภาพ การทำไตรโคเดอร์มา จากหน่วยงานเกษตรอำเภอ การแปรรูปอาหาร และการบริหารจัดการกลุ่ม อบรมการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิกส์ การปลูกผักยกแคร่ การปลูกเมล่อนในโรงเรือน การทำจุลินทรีย์สังเคราะห์แสง จากมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์สระแก้ว

กล่าวโดยสรุปคือ กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนนั้นมีขั้นตอนสำคัญหลายขั้นตอน ประการแรก กลุ่มมีความจำเป็นที่จะต้องประเมินสถานะปัจจุบันของกลุ่ม ชุมชน เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ จุดแข็ง และจุดอ่อนของกลุ่ม และชุมชน เมื่อรวบรวมข้อมูลแล้วขั้นตอนต่อไป คือ การจัดทำแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดยคำนึงถึงความต้องการและทรัพยากรเฉพาะของชุมชน แผนนี้อาจรวมถึงการระบุโอกาสทางธุรกิจที่อาจเกิดขึ้น การพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมสำหรับผู้ประกอบการในท้องถิ่น และการให้การเข้าถึงแหล่งเงินทุนและทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อช่วยให้ธุรกิจเริ่มต้นใหม่ตลอดกระบวนการเรียนรู้ สิ่งสำคัญคือต้องมีส่วนร่วมกับสมาชิกในชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

เพื่อให้แน่ใจว่าความต้องการและมุมมองของพวกเขาได้รับความสนใจและมีการนำไปใช้ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการจัดการประชุมหรือเวิร์กช็อปเพื่อรวบรวมความคิดเห็นและแนวคิด ตลอดจนการสื่อสารและการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องกับผู้นำและองค์กรในท้องถิ่น โดยรวมแล้ว กฎเกณฑ์สำคัญในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน คือ กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ร่วมมือ ร่วมใจ และทำซ้ำ ๆ และคำนึงถึงความต้องการเฉพาะและมุมมองของกลุ่ม และชุมชน (ดวงสมร พุทธิพิฏ, 2554; สมปอง วงษ์ชัย, 2554)

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืนต้องใช้เวลา ความพยายาม และความทุ่มเท ด้วยกลยุทธ์และการสนับสนุนที่เหมาะสมจึงจะสามารถสร้างองค์กรที่ประสบความสำเร็จที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งชุมชนและสิ่งแวดล้อมด้วย ดังนั้นหากจะพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่วิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืนจะประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้ (เสรี พงศ์พิศ, วิจิต นันทสุวรรณ และ จ่านง แรกพินิจ, 2544)

- 1) ระบุความต้องการและทรัพยากรของกลุ่มและชุมชน แล้วทำการประเมินความต้องการและระบุทรัพยากรที่มีอยู่ในกลุ่มและชุมชน เพื่อกำหนดรูปแบบที่ต้องการว่ารูปแบบใดจะทำให้กลุ่มหรือองค์กรจะมีศักยภาพและยั่งยืนมากที่สุด
- 2) พัฒนาแผนงานของกลุ่มและแผนธุรกิจ เพื่อพัฒนาแผนธุรกิจที่ระบุพันธกิจ เป้าหมาย ตลาดเป้าหมาย ผลิตภัณฑ์หรือบริการ และงบประมาณการเงินขององค์กรด้วย
- 3) สร้างพันธมิตร เพื่อสร้างพันธมิตรกับธุรกิจท้องถิ่น องค์กร และหน่วยงานรัฐบาลอื่น ๆ เพื่อช่วยสนับสนุนและส่งเสริมกลุ่มหรือองค์กรของเรา
- 4) สร้างทีมที่แข็งแกร่ง ฝึกอบรมสมาชิกกลุ่ม ทีมอาสาสมัคร หรือคณะกรรมการที่มุ่งมั่นในพันธกิจและเป้าหมายขององค์กร
- 5) ทำการตลาดกลุ่มหรือองค์กร เพื่อพัฒนาแผนการตลาดที่มีสื่อสังคมออนไลน์ การโฆษณา และกลยุทธ์ส่งเสริมการขายอื่น ๆ เพื่อสร้างการรับรู้และดึงดูดลูกค้า
- 6) ติดตามและประเมินกลุ่ม องค์กร เพื่อประเมินความก้าวหน้าขององค์กรอย่างสม่ำเสมอ นำไปสู่เป้าหมาย และปรับเปลี่ยนตามความจำเป็นเพื่อให้มั่นใจถึงความยั่งยืนในระยะยาว

ตัวแบบวัตรกรรมการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตำบลชัยมะกรูดอย่างยั่งยืน

ในช่วงแรกวิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงแผ่นดินของพ่อ ตำบลชัยมะกรูดใช้วิธีการปลูกและดูแลรดน้ำในแบบการเพาะปลูกทั่วไป ภายหลังได้มีการอบรมเรื่องการปลูกผัก

ไร้ดิน และการนำระบบควบคุมการดูแลผักผ่านอินเทอร์เน็ต หรือระบบการควบคุมแบบ Internet of Things (IoT) จากมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว ทางกลุ่มจึงมีการปรับมาใช้วิธีการรดน้ำผ่านระบบ Internet of Things (IoT)

ระบบการควบคุมแบบ Internet of Things (IoT) คือ การที่อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ สามารถเชื่อมโยงหรือส่งข้อมูลถึงกันได้ด้วยอินเทอร์เน็ต โดยไม่ต้องป้อนข้อมูล การเชื่อมโยงนี้ช่วยให้เราสามารถสั่งการ ควบคุมการใช้งานอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ โดยการติดตั้งระบบการรดน้ำผักด้วยการส่งผ่านโทรศัพท์มือถือ ซึ่งสามารถทำให้เกษตรกรเอาเวลาที่เคยใช้ในการรดผักไปทำกิจกรรมอย่างอื่นได้เพิ่มขึ้น

ประโยชน์ในการใช้ระบบ Internet of Things (IoT) สามารถใช้น้ำได้ในปริมาณที่เหมาะสมในพื้นที่ เนื่องจากระบบสามารถวิเคราะห์ความชื้นที่เหมาะสมได้ และระบบเซ็นเซอร์ IoT สามารถตรวจสอบการเจริญเติบโตของพืชและให้ข้อมูลเชิงลึกที่มีค่าเกี่ยวกับวิธีการปรับปรุงผลผลิตได้ สามารถลดต้นทุนแรงงานได้ เนื่องจากระบบ IoT สามารถทำงานหลายอย่างโดยอัตโนมัติ เช่น การรดน้ำและใส่ปุ๋ย ซึ่งช่วยลดความจำเป็นในการใช้แรงงานคนได้ และระบบ IoT สามารถตรวจสอบปัจจัยแวดล้อมได้แบบเรียลไทม์ เช่น อุณหภูมิ ความชื้น และแสง ช่วยให้สามารถปรับเปลี่ยนได้อย่างรวดเร็วเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเจริญเติบโตของพืชได้ และส่งผลให้ผลผลิตมีคุณภาพดีขึ้นได้อีกด้วย อย่างไรก็ตามการใช้เทคโนโลยีโดยใช้ระบบ Internet of Things (IoT) นอกจากจะเป็นการลดต้นทุน ลดแรงงาน ลดเวลา ยังเป็นการเพิ่มคุณภาพและปริมาณของผลผลิตได้อีกด้วย

ทางกลุ่มยังมีการนำนวัตกรรมอื่น ๆ มาใช้ในการแปรรูปผลผลิตจากกลุ่มอีกด้วย เช่น การนำนวัตกรรมการถนอมอาหารโดยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์กิมจิโดยใช้ผักที่เหลือจากการขายสด เช่น ผักกาด ต้นหอม นำมาแปรรูปเพื่อที่จะสามารถนำมาขายต่อได้ โดยมีการส่งเสริมการจัดอบรมการทำกิมจิ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว ที่ช่วยส่งเสริมความรู้เรื่องของการแปรรูปและการตลาด เพราะทางกลุ่มเชื่อว่าการทำการตลาดเป็นสิ่งสำคัญ

“...การตลาดเป็นสิ่งสำคัญ เราจึงต้องออกแบบงานของกลุ่มให้สอดคล้อง

กับความต้องการของตลาด...”

(สังวาลย์ อ่อนสี, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2566)

อีกทั้งทางกลุ่มยังเล็งเห็นว่ารูปแบบบรรจุภัณฑ์ของสินค้าก็มีความสำคัญเป็นอย่างมากจึงได้มีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผักและผลิตภัณฑ์แปรรูปอื่น ๆ ของทางกลุ่มร่วมกับมหาวิทยาลัยและหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อให้บรรจุภัณฑ์มีความเหมาะสม สวยงามน่าซื้อ แสดงถึงเอกลักษณ์ของกลุ่ม และยังเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าอีกด้วย

“...เราเชื่อว่าเกษตรกรต้องยืนด้วยขาของตัวเอง ดังนั้นเกษตรกรต้องทำการผลิตเอง
และขายเอง...”

(สังวาลย์ อ่อนสี, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2566)

นอกจากนี้ การบริหารวิสาหกิจชุมชนฯ ยังมีการวางแผนในการดำเนินงานโดยมีประธานวิสาหกิจชุมชนฯ เป็นผู้วางแผนงานและประสานงานเป็นหลัก ซึ่งมีลักษณะของการวางแผนตามหน้าที่ความรับผิดชอบ สำหรับในแผนงานปฏิบัติการกิจกรรมต่าง ๆ ประธานวิสาหกิจชุมชนฯ จะเป็นผู้วางแผนเป็นหลักแล้วจึงส่งต่อประสานงานมายังสมาชิกต่อไป การปฏิบัติงานจะมีการคัดเลือกงานที่เหมาะสมและเข้ากับบริบทของชุมชน อย่างไรก็ตามในการวางแผนงานยังมีลักษณะที่เร่งด่วนและใช้รูปแบบการบริหารจัดการจากบนลงล่างโดยไม่ได้มีการวางแผนล่วงหน้า ดังนั้น การวางแผนงานขององค์กรจึงมีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์และความเหมาะสมในช่วงเวลานั้น ๆ ทั้งโอกาส สถานที่ เวลา บุคคล และการมีส่วนร่วม และการหมุนเวียนบุคลากรในการทำงาน รวมทั้งองค์กรวิสาหกิจชุมชนฯ ได้มีการจัดโครงสร้างอำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการ ซึ่งใช้ในการกำหนดและการประสานงานของหน่วยงานย่อยเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้ตั้งไว้ เป็นการบริหารจัดการองค์กรที่มุ่งเป้าหมายความสำเร็จในการก้าวไปสู่ความยั่งยืนเป็นหลัก โดยในการจัดองค์กรและจัดสรรบุคลากรดำเนินการ มีการคิดสรรตั้งแต่การรับเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม การเสริมทักษะที่จำเป็นในการดำเนินงาน และการรักษามาตรฐานการทำงานขององค์กร ซึ่งในการจัดโครงสร้างองค์กรได้มีการจัดวางบทบาทหน้าที่ออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ ตามความถนัดของสมาชิกองค์กรแต่ละคน พร้อมทั้งการคัดสรรบุคลากรเข้ามาทำงานโดยการเลือกตามความสามารถและความชอบของบุคคล เช่น สมาชิกที่มีความสามารถด้านการแปรรูป ก็ทำหน้าที่ในการทำผลผลิตที่เหลือจากการขายมาแปรรูป ส่วนสมาชิกที่ถนัดด้านการขาย ก็ทำหน้าที่ขายสินค้าหน้าร้าน และคนที่ถนัดเรื่องทำการประชาสัมพันธ์ก็ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์

อภิปรายผล

ผลการวิจัยในครั้งนี้ ได้ข้อค้นพบซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้ ต้องมีการพัฒนาต้นแบบวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมในการเข้าสู่ตลาดอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะสามารถช่วยให้ประหยัดเวลา และลดการดำเนินงานแบบลองผิดลองถูกทำให้ทราบถึงศักยภาพหรือขีดความสามารถที่แท้จริงขององค์กรของตนเองได้ รวมถึงสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันได้อีกด้วย อย่างไรก็ตามปัจจัยด้านแรงงานในปัจจุบันที่มีข้อจำกัดโดยเฉพาะจำนวนแรงงาน ส่งผลต่อความสามารถในการผลิตของกิจการกลุ่มที่ทำการผลิตได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด และความสามารถในการแข่งขันทั้งในด้านการผลิตและการตลาด รวมถึงขาดแรงงานรุ่นใหม่ที่มีความสนใจในการประกอบอาชีพในพื้นที่ อีกทั้งกลุ่มยังมีความรู้ด้านการบริหารจัดการในส่วนของพัฒนาช่องทางการตลาด และการสร้างการรับรู้ของตราสินค้าที่ไม่มาก ทำให้ยังมีช่องทางการตลาดใหม่ ๆ ที่ไม่ดึงดูดลูกค้า ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาต้นแบบวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมในการเข้าสู่ตลาดอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ค้นพบว่าควรมีการพัฒนาต้นแบบวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมในการเข้าสู่ตลาดอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นการลดขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินงานที่ต้องลองผิดลองถูกแบบเดิม และสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน เพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน และจะทำให้ทราบถึงศักยภาพและขีดความสามารถที่แท้จริงขององค์กรของตนเองได้

เอกสารอ้างอิง

กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา. (2559). พิมพ์เขียว Thailand 4.0

โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศท้องถิ่น กรมการปกครอง.

ดวงสมร พฤษพิบูล. (2554). ผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ปี 2553: รายงานผลการดำเนินงานสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2 จังหวัดราชบุรี. ราชบุรี: สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2 จังหวัดราชบุรี.

- พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548. (2548, 18 มกราคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 122 ตอนที่ 6 ก. หน้า 1-34.
- วิจิต นันทสุวรรณ. (2546). **แผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สมปอง วงษ์ชัย. (2554). **การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมของกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สังวาลย์ อ่อนสี. (2566, 5 พฤษภาคม). สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงแผ่นดินของพ่อ ตำบลชัยมะกรูด อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว. **สัมภาษณ์**.
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระแก้ว. (2561). **ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระแก้ว ประจำปี 2561**. สระแก้ว: สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระแก้ว.
- เสรี พงศ์พิศ, วิจิต นันทสุวรรณ และ จำนง แรกพินิจ. (2544). **วิสาหกิจชุมชน : แผนแม่บทแนวคิด แนวทาง ตัวอย่าง ร่างพระราชบัญญัติ**. กรุงเทพฯ: ภูมิปัญญาไทย.
- เสรี พงศ์พิศ. (2548). **ฐานคิดจากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ: คลังปัญญา.